

Resolución lúmero 63

Asunto: L'apocope en os lumerals ordinals

Testo d'a resolución

Os achetibos d'orden (lumerals ordinals) regulan a suya forma en masculino singular seguntes a posición debán u dezaga d'o sustantibo.

a) Si ban debán d'o sustantibo o normal ye que s'emplegue a forma alcorzata. Exemplos: *o primer día, o zaguer onso, o cuatrén quefer, en o seisén mes.*

b) Si ban dezaga d'o sustantibo, o normal ye que s'emplegue a forma completa: *o día primero, o bucardo zagüero, o quefer cuatreno, en o mes seiseno.*

En femenino o correuto ye que se mantenga perén (tanto si ba antis como si ba dimpués d'os sustantibo) a forma completa, porque a bocal -a en posición final no caye e gosa conserbar-se, e antiparti cal fer concordanzia de chenero. Asinas, por exemplo: *a primera begata, a begata primera, a zagüera obella, a obella zagüera.*

Construions como **a primer begata, *a primer bez*, pueden estar almisibles solamén si representan a trascrizión d'un troz de discurso coloquial, pero sapendo que ye una construcción incorreuta gramaticalmén, por falta de concordanzia.

Chustificación

O comportamiento d'a -o ye muito diferén d'a -a en posición final de palabra. D'aluerdo con o que ye propio d'a fonetica ebolutiba de l'aragonés, en ixa situación ye posible en bels casos a cayedura d'a -o dezaga de -r u -n, en concreto cuan l'achtetibo ba debán d'o sustantibo: allora se produze apocope. Ixo no ye posible que ocurra con a -a. Por atro costato, seguntes uno de os regles basicos d'a concordanzia, l'achtetibo debe concertar en chenero, e tamién en lúmero, con o sustantibo á o que acompaña. Por ixo, entre que ye posible *o primer lugar*, no son construions azeutables **a primer añada, *a primer pilota* (abrán á estar: *a primera añada, a primera pilota*) ni **as primers añadas, *as primers pilotas* (abrán á estar: *as primeras añadas, as primeras pilotas*). Se beiga sobre iste tema tamién a Resolución 43, punto 2.

Nota

En as bals de Bielsa e de Chistau a cayedura d'a -o ye común en os sustantibos e os achetibos, con independenzia de si l'achtetibo ba debán u dezaga d'o sustantibo. Ixa ye una de as carauteristicas foneticas dialeutals de l'aragonés local d'ixas bals. Asinas que, igual como se diz

ferrer (por *ferrero*), *chiner* (por *chinero*), *mardán* (por *mardano*), etc., d'a mesma traza ye normal emplegar en ixas zonas *primer* (por *primero*), *zager* (por *zaguero*), *cuatrén* (por *cuatreno*), *seisén* (por *seiseno*), etc. Astí, por tanto, no bi ha diferencia en a forma d'o lumeral ordinal seguntes baiga debán u dezaga d'o sustantibo, ya que en toz os casos s'emplega sin a -o final.